

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ II

ATATÜRK'ÜN TEMEL ve BÜTÜNLEYİCİ İLKELERİ

DERS NOTU

Konu	ATATÜRK'ÜN TEMEL ve BÜTÜNLEYİCİ İLKELERİ				
Hafta	7	Dönem	BAHAR	Öğretim Elemanı	Öğr. Gör. İsmail Uçar

İÇİNDEKİLER

1. DEVLETÇİLİK

1. Devletçilik İlkesi Amacıyla Gerçekleştirilen Atatürk İnkıapları

2. LAİK LİK İLKESİ

1. Atatürk'ün laiklik anlayışının temel nitelikleri
2. Laiklik İlkesi Amacıyla Gerçekleştirilen Atatürk İnkıapları

3. İNKILAPÇILIK

1. İnkılapçılık İlkesi Amacıyla Gerçekleştirilen Atatürk İnkıapları

4. BÜTÜNLEYİCİ İLKELER

1. Millî Egemenlik
2. Özgürlük Ve Bağımsızlık
3. Millî Birlik Ve Beraberlik
4. Akıl ve Bilim
5. Çağdaşlaşma
6. Yurtta Barış Dünyada Barış

5. KAYNAKÇA

6. HAFTALIK KONU DEĞERLENDİRME SORULARI

1. DEVLETÇİLİK

“Devlet, en genel biçimde “halk, ülke, egemenlik ve ölkü birliğı öğelerinin bir araya gelmesi ile kurulan varlık; belirli sınırlar içinde toprağı bulunan, ölkü birliğı çevresinde toplanan insanların, bağımsız olarak bir yönetim altında örgütlenmeleridir” şeklinde tanımlanabilir. Yukarıdaki genel tanıma göre devlet, belli bir hedef için bir araya gelen insan topluluklarının oluşturduğu bir örgütlenmedir.”

“Devletler tarihi boyunca içinde bulundukları çevre ve barındırdıkları insanların niteliklerine göre çeşitli gelişmeler göstermişlerdir. İlk devleti kuran Sümerlerden, ilkçağın en güçlü siyasal gücünü oluşturan Romalılara kadar, devlet Ortaçağ sonlarına değin inişli çıkışlı bir grafik izlemiştir. Batı’da devletin kökeni eski Yunan kent- devletine kadar uzanmakla birlikte, Roma imparatorluğunun kurulmasıyla evrensel devlet anlayışı değişmeye başlamıştır. Romalı düşünür Cicero’nun devleti, “yasalarla bir arada bulunan insan topluluğı” şeklinde tanımlaması devlet anlayışına yeni bir boyut getirmiştir. Ortaçağ ve Rönesans döneminde dinsel bir otoriteye dayanarak varlığını sürdürebilen devlet, Machiavelli ile birlikte laikleşmeye doğru önemli bir adım atmıştır. Machiavelli, devletin her türlü ahlaki kaygıdan uzak ve kendi kurallarını koyan bir hükümdar tarafından yönetilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Aynı düşünöre göre devletin sürekliliğı, güvelliğı ve genişliğı ancak bu şekilde sağlanabilirdi.”

“Devlet örgütlenmesinde bireyin belirliğini ve bireyin devlet karşısında kendisini ifade etme olanağına kavuşmasını, 17. Yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Aydınlanma Çağına kadar götürmek mümkündür. Aydınlanma dönemi düşünürlerinden Locke, devletin otoritesinin sınırsız olmayacağını savunmuş ve devletin yaşam, özgürlük ve mülkiyet gibi temel hakların koruması gerektiğini ifade etmiştir. Yine aynı dönemde yaşamış olan Rousseau ise hükümdarın gücünün Tanrıdan, değil toplumun iradesinden kaynaklandığını ileri sürmüştür.

Onun için asıl olan ulus ve ulusun iradesiydi. Yine Fransız düşünürlerinden Montesquieu ise güçler ayrılığı kavramını ortaya atarak, hükümdarın yürütme gücünü, halk tarafından seçilmiş olan parlamentonun yasama gücünü elinde bulundurmasını ve yargının da bağımsız kalması gerektiğini vurgulamıştır. Montesquieu bu görüşleriyle anayasal monarşiyi gündeme getirmiştir.”

“Bu yaklaşımlar Avrupa’da 19. Yüzyıla damgasını vuran liberal devlet anlayışının doğmasına yol açmıştır. Bu düşüncelerin de etkisiyle gerçekleşen

Fransız devrimi ve bu devrimi izleyen Avrupa’daki diğer devrimler (1830 ve 1848 Devrimleri) sonunda Avrupa’da önce liberal devlet anlayışı ve ardından da buna tepki olarak sosyalist devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Burjuva egemenliği ve işçi sınıfı diktatörlüğüne dayanan bu devlet tipleri, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında da 20. Yüzyılda varlıklarını devam ettirmişlerdir. Yine II. Dünya Savaşı sonunda liberal devlet anlayışında da değişiklik meydana gelmiştir. Buna göre devlet, yalnızca toplumu yönetmekle ve uluslararası ilişkilerde temsil etmekle kalmayıp, aynı zamanda insanların refah düzeyini artırıcı bir rol de üstlenmeliydi.”

Devletlerin bu tarihi seyri sonrasında Devletçilik ilkesine baktığımızda: Devletçilik ilkesinin geniş ve dar anlamda olmak üzere iki tanımı vardır. Devletin, ekonomiye, toplumun yaşamına ve kültürel çevreye yapmış olduğu bütün müdahaleler, geniş anlamda devletçilik olarak tanımlanabilir. Dar anlamda ise devletin piyasa, mal ve hizmetleri doğrudan üretmesi demek olan, ekonomiye müdahalesi olarak tanımlanabilir.

“Türkiye’de 1923’ten itibaren izlenen liberal ağırlık ekonomik politika bazı olumlu adımların atılmasına karşın kalkınmayı yeterince gerçekleştirememiştir.

Devlet desteği ile özel teşebbüsçülüğün yapıldığı bu dönemde özel kesimin ekonomiyi kalkındırma yükünü taşıyamayacağı anlaşılmıştır. Bu dönemde hükümetin politikası, kendi yatırımlarının, başta demiryolu olmak üzere sosyal sabit sermaye ve nakliyat alanlarına sınırlayarak özel girişimleri canlandırmak olmuştur. 1925 yılında aşarın kaldırılmasıyla tarım desteklenmiş oldu. 1927 yılındaki Teşvik-i Sanayi Kanunuyla yeni işletmelerin açılması kolaylaştırılmıştır. Ticari ve Sanayi girişimlerini desteklemek amacıyla İş Bankası kurulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında hükümetin ekonomideki genel hedefi, Türkiye’de insan yaşamının maddi koşullarını sürekli olarak iyileştirmek ve iyileştirmelerden nüfusun daha geniş bölümlerinin yararlanmasını sağlamaktır. Diğer hedefler ise sanayileşmeyi hızlandırmak, tarımsal üretimin artmasını sağlamak, ulaşımı geliştirmek ve bankacılık sistemini modernleştirmektir. Ancak tüm bu hedeflere ulaşmak 1929 yılında dünyada ekonomik krizin başlamasıyla olanaksız hale gelmiş ve Türk ekonomisi de bu krizin etkisi altına girmiştir. 1929 krizi Türkiye’nin önemli ürünlerinden olan buğday fiyatlarının hızla düşmesine yol açmış ve ekonomik bunalımın tarım sektörüne sıçramasına neden olmuştur. Ayrıca krizin etkisiyle ticaret dengelerinde bozulma, ithalat hacminde ani daralma ve hükümetin bütçe gelirlerinde büyük düşüş görülmüştür. 1930’lara gelindiğinde Türkiye’sinin ekonomik politikasını belirleyen iki önemli gelişme ortaya çıkmıştır. Birincisi ekonomi üzerinde olumsuz etki yapan 1929 Dünya ekonomik krizidir. Diğeri ise olumlu sonuçlar doğuran 1929 yılında Lozan’daki sınırlamaların kalkmasıdır. 1929 yılına kadar Lozan Barışının getirdiği sınırlamalar ve bu yüzden gümrük duvarlarının hala düşük kalması yüzünden yerli sanayinin korunması mümkün olamamıştır. Gümrük vergilerinin yüksek olmaması, cumhuriyetin ilk yıllarında sanayileşmenin hızını kesmiş ve yerli ürünlerin yabancı mallarla rekabet edememesine yol açmıştır. Sermaye birikiminin yetersizliği ve yerli sermayedarın yok denecek kadar cılız ve güçsüz olması, devletin ekonomiye müdahalesini kaçınılmaz kılmıştır. Bu sebeple 1929 yılında sınırlamaların kalkmasından sonra devlet, yerli sanayinin korunması ve geliştirilmesi işini bizzat kendi üzerine alma yolunu seçmiştir.

Diğer taraftan, 1929 Dünya Ekonomik krizinin yol açtığı ağır bunalım, Vasıflı işçi ve teknik eleman yetersizliğinin yanı sıra müteşebbisin de yetersiz olması gibi gelişmeler sonucu Türkiye'de devletçilik uygulamasına geçiş hız kazanmıştır.

Kısacası iç ve dış ekonomik ve siyasal gelişmelerin etkisi, cumhuriyetin ilk yıllarında ortaya çıkan hayal kırıklığı, Sovyet deneyinin yarattığı heyecan ve bağımsızlıktan taviz vermeden kalkınmanın zorunluluğu Genç Türkiye Cumhuriyetini devletçilik uygulamasına yöneltmiştir."

"Yeni Türk devletinin 1930'dan sonra izleyeceği ekonomik politikanın teorisi ve doğal olarak ön çalışmalarıyla nihai kararlar Mustafa Kemal Atatürk'e aittir.

Ayrıca ekonomik politikanın belirlenmesinde ve uygulanmasında Mustafa Kemal Paşa - Başbakan İsmet Paşa - İktisat Vekili şeklinde hiyerarşik bir yapı bulunduğunu iddia etmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Konuya Atatürk'ün ılımlı bir devletçilik uygulamasından yana olduğunu vurgulayarak başlamakta yarar vardır. Atatürk 1929 yılında yapmış olduğu konuşmada devletçilik ile ilgili olarak aynen şu ifadeleri kullanmıştır: "Türkiye Cumhuriyetini idare edenlerin, demokrasi esassından ayrılmamakla beraber mutedil (ılımlı) devletçilik prensibine uygun yürümeleri, bugün içinde bulunduğumuz hallere, şartlara ve mecburiyetlere uygun olur. Bizim takibini muvafık gördüğümüz mutedil devletçilik prensibi; bütün istihsal (üretim) ve tevzi (dağıtım) vasıtalarını fertlerden alarak, milleti büsbütün başka esaslar dahilinde tanzim etmek gayesini takip eden sosyalizm prensibine müstenit kollektivizm yahut komünizm gibi hususi ve ferdi iktisadi teşebbüs ve faaliyete meydan bırakmayan bir sistem değildir."

Atatürk'ün bu sözlerinden hareketle 1930'dan sonra Türkiye'de devletçilik ile ilgili iki temel yaklaşım olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi devletçiliği ideolojik gerekçelerle açıklamayan ve onu toplumsal kalkınmada bir araç olarak gören pragmatik devletçilik anlayışıdır. İkinci görüş ise devletçiliği sosyalizm ve kapitalizme karşı alternatif bir sistem olarak geliştiren ideolojik devletçilik anlayışıdır.

Atatürk'ün devletçilik anlayışı pragmatiktir ve Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullardan ortaya çıkmıştır. Atatürk bu konudaki düşüncesini şu sözlerle ifade etmiştir: " Türkiye'nin tatbik ettiği devletçilik sistemi, 19. Asırdan beri sosyalizm nazariyecilerinin ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye has bir sistemdir.

Devletçiliğin bizce manası budur. Fertlerin hususi teşebbüslerini ve faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket iktisadiyatını devletin eline almak.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri ferdi ve hususi teşebbüslerle yapılmamış olan şeyleri bir an evvel yapmak istedi ve kısa zamanda yapmağa muvaffak oldu. Bizim takip ettiğimiz bu yol, görüldüğü gibi liberalizmden başka yoldur".

“Atatürk Devletçiliği: "Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş ve Türkiye'ye has bir sistemdir... Kişinin çalışmasını esas almakla beraber, mümkün olduğu kadar az zaman içinde, milleti refaha kavuşturmak ve memleketi geliştirmek için, milletin genel ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde özellikle ekonomik alanda devleti fiilen alakadar etmek mühim esaslarımızdandır." şeklinde tarif etmektedir (Yalçın, 1998: 587)."

“Atatürk devletçilik uygulamasını kalkınma için temel koşul olarak öne sürerken, demokrasi ilkesinden ve bireyin haklarından da vazgeçmemiştir. Nitekim "...Devletin bu husustaki faaliyet hududunu çizmek ve bu hususta dayanacağı kaideleri tespit etmek, diğer taraftan vatandaşın ferdi teşebbüs ve faaliyet hürriyetlerini tehdit etmemiş olmak, devleti idareye salahiyyattar kılınanların düşünüp tayin etmesi lazım gelen meselelerdir. Prensip olarak, devlet ferdin yerine geçmemelidir. Fakat ferdin gelişmesi umumi şartları göz önünde bulundurulmalıdır. Bir de ferdin şahsi faaliyet, ekonomik ilerlemenin esas kaynağı olarak kalmalıdır. Fertlerin gelişmesine mani olmamak, onların her görüş noktasından olduğu gibi, bilhassa ekonomik sahadaki hürriyet ve teşebbüsleri önünde, devlet kendi faaliyetleriyle bir engel vücuda getirmemek, demokrasi prensibinin en mühim esasıdır" şeklindeki sözler Atatürk'ün devletçiliği benimsemekle birlikte, demokrasinin temel ilkesi olan kişi haklarının da varlığını kabul ettiğini göstermektedir."

Atatürk'ün devletçiliğinin amaçları ve nitelikleri şunlardır: Türk devletini ve toplumunu çağdaş bir yaşam düzeyine yükseltmek, toplumun refahını arttırmak ve ekonomisini canlandırmaktır. Halkın ihtiyaçlarını göz önünde tutarak bu doğrultuda planlamalar yapmak; ekonomide, tam bağımsızlık anlayışını mümkün kılmak ve uluslararası ilişkiler ile ekonomiyi birlikte düşündürmektir. Devletçilik özel sektörü esas almakla birlikte ülke kalkınmasında özel sektörün ilgi göstermediği ya da gücünün yetmediği alanlarda yatırım yapmaktır. Ülke içinde ekonomik faaliyetleri bütünleştirmek ve ulusal pazarın oluşmasını sağlayacak faaliyetlere önem vermektir.

“Atatürk'ün devletçilik anlayışı Marksist anlamdaki devletin ekonomik faaliyetlerin tümünü organize etmesi anlamı taşııymıyordu. Marksizm'de tüm üretim araçları devletin elinde toplanacak, her alanda devlet tekelleri olacak ve özel mülkiyet ile özel teşebbüs bulunmayacaktı. Oysa Kemalist devletçilik geri kalmış bir toplumda hızla kalkınmayı hedefleyen ve ülkeyi çağdaş sanayileşmiş ülkeler düzeyine çıkarmayı amaçlayan bir yaklaşımdı.

Atatürk'ün devletçilik anlayışı o yıllarda Batı'da sıkça görülen devlet kapitalizminden de farklıydı. Devlet kapitalizminde, devlet özel teşebbüs yararına ve onun çıkarları doğrultusunda ekonomiye müdahale eder ve burjuva sınıfı lehine düzenlemeler yapardı. Oysa Atatürk'ün devletçiliği, diğer ilkelere göre özellikle de halkçılıktan bağımsız düşünülemezdi. Bu yönüyle halkçılıktaki “toplumsal düzeni emeğe ve hukuka dayatmak için yapılan uğraş”, devletçilik ilkesiyle son derece uyumlu idi. “Ayrıcalıksız, sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz” söylemi halkçılık ilkesinin bir hedefi iken, bu hedefe ulaşmanın yolu da devletçilikten geçmekteydi. Ayrıcalıksız ve sınıfsız bir toplum yaratmak için her şeyden evvel adaletli bir ekonomik düzen kurmak ve toplumun refah düzeyini yükseltmek gerekli idi. Bu konudaki en ciddi çalışmalar da 1930 yılından sonra uygulamaya konan devletçi ekonomik model sayesinde gerçekleşmiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi Atatürk'ün temel ilkelerinden olan devletçiliğin 1931 yılında CHP'nin programın girmesiyle birlikte Türkiye'nin ekonomik politikasının yönü de değişmiştir. 1931 yılından sonra pek çok kesimde önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Devletçilik ilkesinin uygulamaya geçmesinin en çarpıcı örneği kuşkusuz planlı ekonomiye geçilmesidir. 1932 yılında hazırlanmaya başlanan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı 1934 yılında yürürlüğe girmiştir. İlk sanayileşme planı olarak ele alabileceğimiz Birinci Beş Yıllık Sanayi Planının hedeflerini şöyle sıralayabiliriz: Yerli hammadde kullanmak; tüketim araçlarının üretimine öncelik vermek; yeni fabrikaların yapımında bölgesel dağıtıma dikkat etmek. Birinci Beş Yıllık Planda kimya, sanayi, toprak sanayi, demir sanayi, kağıt ve selüloz sanayi, kükürt sanayi, süngercilik, pamuk ve mensucat sanayi ve kendir sanayiine öncelik verilmiştir. Öncelik verilen yatırımlara dikkat edildiğinde, ham maddesi ülke içinde bulunan alanlara ağırlık verildiği görülür. Amaç dışarıya döviz çıkarılmasını önleyecek bir tarzda sanayileşmeye hız verilmesini sağlamaktır. Gerçekten de planlı ekonomiye geçilmesinin de etkisiyle hızlı bir sanayileşme dönemine girilmiştir. Atatürk dönemindeki devletçi uygulamalar sayesinde Türkiye, dünyanın en hızlı kalkınan ülkelerinden biri haline gelmiştir. Sanayileşmenin yanı sıra tarım alanında önemli teknolojik hamleler yapılmış, para kredi işleri belli bir düzene sokulmuştur.”

“Devletçilik ilkesi sonraki yıllarda üzerinde en fazla tartışılan ilkelerden biri olmuştur. Özellikle 1950 yılından sonra dünyada ağırlığını hissettirmeye başlayan liberal görüşlerin de etkisiyle, devletçilik ilkesinin aksine uygulamalara girilmiştir.

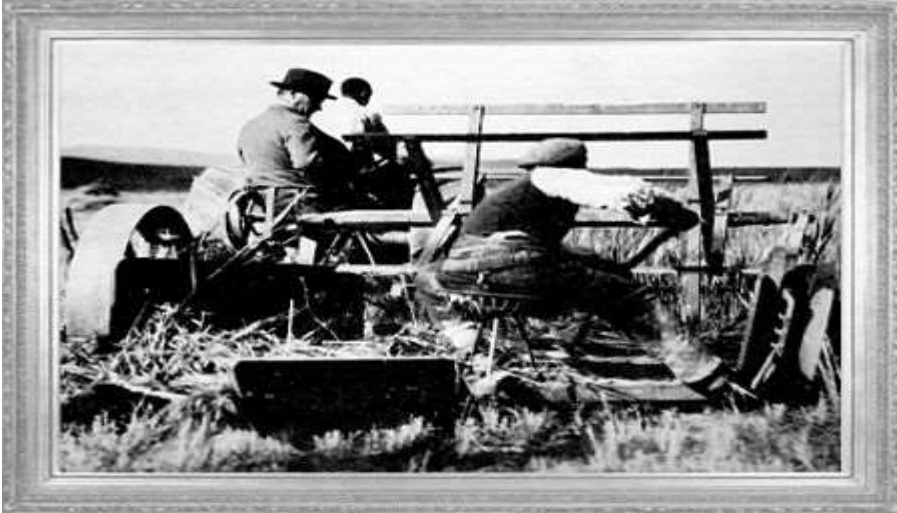
Bununla birlikte Atatürk döneminde temelleri atılan, teorik ve pratik alt yapısı oluşturulan devletçi model, uzun yıllar Türkiye'nin kalkınmasında önemli rol oynamıştır. 1980'lerden sonra yine dünyadaki gelişmelere paralel olarak devlet müdahaleciliği de gözden düşmüştür. Ancak Türkiye'nin bölgeleri arasındaki kalkınma ve sanayileşme farklarının bulunması, ulusal ekonomimin korunması, Türkiye'nin geleceğini yakından ilgilendiren doğal kaynakların kullanılması gibi nedenlerle, devletçiliğin ve devletin zaman zaman ekonomiye müdahalelerde bulunması vazgeçilmez bir ekonomik politika tercihi olarak varlığını koruyacaktır.”

Devletçilik ilkesi

1.1. Devletçilik İlkesi Amacıyla Gerçekleştirilen Atatürk İnkılapları

- Birinci ve ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlanması ve uygulamaya konulması
- Sümerbank'ın kurulması 1933
- Etibank'ın kurulması 1935
- MTA 1935
- Denizbank'ın kurulması 1937
- Karabük Demir Çelik Fabrikasının kurulması 1937
- Halk Bankasının kurulması 1938
- İller Bankasının kurulması 1939
- Milli Koruma Kanununun çıkarılması
- Özel girişimcilere ait kurumların millileştirilmesi

2. LAİKLİK İLKESİ

Laik kelimesi Yunanca laikos kelimesinden gelmektedir. Laos, halk, kitle, kalabalık; laikos ise halka ait olan, kalabalığa ait demektir. Latinceye laicus olarak geçen kelime, kiliseye mensup olmayan, ruhban sınıfından olmayan anlamında kullanılmıştır. Fransızcaya ise laic ve laique şeklinde geçen kelime, Türkçeye de buradan girmiş, bundan da anlaşılacağı gibi laiklik, kökü itibariyle de dinsizlik ya da din karşıtlığı anlamında değildir. Kilise veya dine ait olmayan, kiliseye ait olmayan anlamında kullanılmıştır.

“Laik olma "dünya işlerini, din işlerinden, dini otoriteden ayrı olarak ele alma" şekliyle tarif edilmektedir. Bugün hukuki manada laiklik; devlet ile din işlerinin ayrılığı, devletin vicdan hürriyetinin gerçekleşmesinde tarafsız kalmasıdır. Değişik bir ifadeyle; devletin Allah ile kul arasından çekilmesi ve dinin de devlet işlerine karışmaması yani akıl ile imanın yetki alanlarının birbirinden ayrılmasıdır (Yalçın, 1998: 588).”

“Laiklik, batıda Katolik Kilise'nin merkezî ve baskıcı yapısına karşı ortaya çıkmıştır. Avrupa'da, Reform ve Rönesans'la birlikte başlayan Aydınlanma Çağı, dinî dogmaların bilim, siyaset, sanat ve felsefe üzerindeki baskısına karşı çıkılmasına yol açmıştır. Bu bağlamda Laiklik, Fransız İhtilali'yle Avrupa'ya yayılmıştır. Akılcılık, siyasî liberalizm gibi düşünce akımları Batı dünyasının değişmesini sağlamıştır.”

“Lâik devletin dine ilgisi, din kurumunu baskı altına almaya yönelik değildir.

Aksine tüm yurttaşlarının din ve vicdan özgürlüklerini güvence altına almaktır.

Bu açıklamaların ışığında Lâik Devleti şöyle tanımlamak mümkündür;

Lâik Devlet: Devlet ve din işlerinin birbirinden tamamen ayrıldığı, devletin, vatandaşlarının dinî inanç ve ibadetlerine hiçbir şekilde müdahale etmediği, devlet yönetiminin de din kurallarına bağlı ve dinî kuruluşların etkisinde olmadığı bir yönetim sistemidir. Lâik bir devlet, belli bir dinin kurallarını vatandaşlarına benimsetmek ve uygulatmak için çalışmaz.

Lâik devlette din hürriyeti, belli bir dine inanma ve onun ibadet gereklerini yerine getirme hürriyetini ifade ettiği gibi, kişinin isterse hiçbir dine inanmama ve hiçbir dinin ibadetlerini yerine getirmeme hürriyetini de kapsar. Lâik devlet, ne dine bağlı (teokratik) bir devlettir, ne de Marksist-Leninist devletler gibi dini zararlı bir afyon olarak göstererek dinsizliği telkin eden bir devlettir. Kısaca lâik devlet, resmî bir dini olmayan devlettir. Laiklikle ilgili olarak üzerinde durulması gereken başka bir kavramda “ateizm” yani dinsizliktir. Laiklikle ilgisi olmayan bu kavram, Arnavutluk'taki kısa bir dönem hariç tutulursa, dünyada uygulama alanı bulamamıştır.”

“Batıdaki gelişme sürecine kısaca değindikten sonra Türk tarihindeki din ve devlet ilişkisine kısaca değinmek gerekir. İslam dinine girmeden önceki dönemde Türklerde hakan, Gök Tanrı tarafından milleti yönetmek üzere tahta çıkartılmıştır. Bununla birlikte hakanın görevleri arasında dinî konular yoktur. Türkler İslam dinini kabul ettikten sonra İslam hukukunu esas almışlardır. Bununla birlikte toplumun sosyal yaşantısını belirleyen kuralları tanımlayan Türk töresi ile Padişahlar tarafından çıkarılan kanunnamelerin oluşturduğu örfî hukuk da geçerliliğini sürdürmekteydi. İslam hukukunun düzenlemediği alanlarda idarecilerin İslam'ın temel prensiplerine aykırı olmamak kaydıyla kanun yapma yetkisi vardı. Kuruluşundan itibaren devleti dinî esaslara göre yönetmeğe özen gösteren Osmanlı Devleti'nde dinî kavram ve söylemin daha belirleyici hâle gelmesinde I. Selim'in 1517 senesindeki Mısır seferinden sonra kutsal emanetleri İstanbul'a getirmesi ve Şeyhülislamlık makamını kurması etkili olmuştur. Devletin askerî alanda gücünü yitirdiğini gören yöneticiler 18. yüzyılın son çeyreğinden itibaren siyaseten elden çıkan beldeleri Halife sıfatını kullanarak devlete bağlamayı bir çıkar yol olarak görmüşlerdir. 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması ile Rus Çarı Osmanlı ülkesindeki Ortodoks tebaayı himaye etme hakkını elde ederken, Osmanlı Padişahının da Rusya Müslümanlarının halifesi olduğu belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde laikliği önemli bir esas olarak ortaya koyan Mustafa Kemal Atatürk'ün ilham kaynağı da büyük ölçüde Fransız deneyimidir. Bununla birlikte Türkiye'deki uygulama ülke, millet ve yakın tarihte yaşananlardan yapılan çıkarımlar etrafında şekillenmiştir. Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanmasıyla birlikte dinî ve mistik hâkimiyet görüşü yerine, laik ve millî egemenliğe dayalı bir yönetime doğru ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da açılışının ertesi günü, 24 Nisan 1920 tarihinde, Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstünde hiçbir kuvvetin bulunmadığını belirtmiştir. Böylece siyasi hâkimiyetin kaynağı noktasında bir değişim de başlamış olmaktadır.”

“Laiklik kelimesi bize ilk defa meşrutiyet dönemine "la dini", "i la ruhban?" şekliyle girmiş ve kullanılmıştır. Ancak laik kelimesi ifade edilmeksizin bu anlayışın bugünkü modern manada olmasa da Türklerde mevcut olduğu söylenebilir. Günümüzdeki laik kelimesinin ifade ettiği modern manaya kavuşması, Tanzimat'la birlikte başlar. Gülhane Hattı Hümayunu'nda din ve mezhep hürriyeti öngörülmüş, 1876 "Kanun-i Esasi'nin on birinci maddesiyle laikliğe doğru yöneliş, anayasa teminatı altına alınmıştır. 1909 tarihli Kanun-u Esasi ile bu durum aynı şekilde muhafaza edilmiştir. Yeni Türk Devleti 1921 tarihli "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu 'nda Millî hakimiyet ilkesi ön planda tutulmak suretiyle laiklik anlayışının gerçekleşmesinde bir adım daha atılmıştır. Nihayet gerek Osmanlı Devleti anayasalarında, gerekse yeni Türk Devleti'nin 1921, 1924 anayasalarında mevcudiyetini muhafaza eden "devletin dini İslâm'dır" ibaresi 10 Nisan 1928 tarihli 1222 sayılı kanunla yapılan bir anayasa değişikliği ile kaldırılmış, 5 Şubat 1937 tarih ve 3115 sayılı kanunla "laiklik" bir anayasa ilkesi olarak yerini almıştır.

Atatürklün gerçekleştirdiği inkılâpların temelini teşkil eden laiklik, Türk Milleti'nin maddi, manevi ve fikri yapısını modernleştirme istikametine yöneltmiştir

“Laiklik egemenliğin kaynağı ile ilgili bir kavramdır. Atatürk Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasının ancak lâik bir cumhuriyetle olabileceğine inanmış, tanrı egemenliğine dayalı monarşik düzen yerine, halk egemenliğine dayanan lâik cumhuriyet düzenini getirmiştir.

Türkiye'de halk egemenliğinin amacı, iktidarın kaynağını halkta görmek ve bu iktidarın kişi hakimiyetinden kurtarılıp topluma mal edildiği demokratik bir cumhuriyet kurmaktır. Günümüzde Atatürk'ün bu hedefini dinî ortadan kaldırmak, din ve vicdan hürriyetini yok etmek için yaptığını ileri sürenler vardır. Oysa lâik bir devlette bireyler üzerine hiçbir baskı söz konusu değildir. Herkes istediği dinî seçme hakkına sahiptir. Aslında laikliği dinsizlik olarak ortaya atan görüşlerin tam tersine, gerçek din hürriyeti lâik bir devlette mümkün olabilir. Çünkü ancak böyle bir devlette kişiler hiçbir dış zorlama olmaksızın dinlerini seçebilir ve bu inançlarının gereğini yerine getirebilirler.

Atatürk'ün İslam dini ile ilgili konuşmalarının hiç birinde İslam dinini horlayan bir sözü yoktur. Buradan çıkartılacak sonuç, Atatürk, dine değil, cehalette ve din adına ileri sürülen safsatalara dinle hiçbir ilgisi olmayan hurafelere ve dinî siyasal amaçlara alet ederek egemenlik sürdürmek isteyenlere karşıdır.

Atatürk “Din, bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyoruz; kaste ve fiile dayanan taassupkâr hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz.” demektedir.

Gene Atatürk'e göre, “din vardır ve gereklidir” “Din lüzumlu bir müessesedir.

Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası var ki din, Allah ile kul arasındaki bağlılıktır.”

Görüldüğü gibi, İslam dinine büyük önem veren Atatürk, İslam dininin akıl ve mantığa yer verdiğini, mükemmel bir din olduğunu ifade etmektedir. O dinî siyasete alet edenlere her zaman karşı çıkmış, bu tür kişilerden Türk milletinin büyük zararlar gördüğünü dile getirmiştir. Bu durum laiklik ilkesini anlaşılabilir bir hale getirirken diğer taraftan demokrasinin yerleşmesini güçleştirmektedir.

“Türk inkılabının temel taşı” olan laiklik Atatürk'ün kurmuş olduğu demokratik Cumhuriyetin en önemli niteliğidir. Zira laiklikten uzaklaşıldığı takdirde demokratik, bağımsız milli cumhuriyetin varlığı tehlikeye düşeceği gibi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefi de tehlikeye düşer ve yeniden ortaçağın karanlığına dönülebilir.

Laikliğin Türkiye Cumhuriyeti açısından niçin bu kadar önemli olduğunu şöyle açıklayabiliriz. Bilindiği gibi teokratik bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti, batı toplumları Rönesans ve Reform hareketleriyle, devlet yönetiminde akılcı ilkeleri hakim kılarken, bu gelişmeleri takip edememiştir. Batıda bilimsel buluşlar, keşif ve icatlar ilerlerken, Osmanlı Devleti en basit bir yeniliği bile alırken şeriata uygun olup olmadığını tartışmıştır. Bunun sonucunda yüzyıllar süren gecikmeler ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan teokratik bir devlette, bütün totaliter rejimlerde olduğu gibi, yöneticiler kendilerini tek ve değişmez gerçeğin temsilcisi saydıklarından düşünce özgürlüğünden ve gerçek demokrasiden söz edilemez, o halde lâik bir devlet yapısı demokrasinin de ön şartıdır."

"Laiklik prensibi, kongreler döneminden itibaren ortaya çıkan Millî Hakimiyet prensibinin normal bir gereği olarak yeni Türk Devleti'nin temel prensipleri arasında yerini almıştır. Atatürk'e göre din bir vicdan meselesidir. Din'e saygı, inanan kişinin haklarına saygının bir sonucudur.

Buna en güzel delil Atatürk'ün şu sözleridir;

"Din bir vicdan meselesidir, Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyoruz.

Türkiye'de devletin laikleştirilmesi, toplum hayatında laik değerlere yer verilmesi dinin, devlet hayatında siyasi bir fonksiyon ifa etmesine kesin olarak son verme şeklinde görülmüştür. Siyasi, sosyal, hukuki ve ekonomik zorunluluğun sonucu olan laiklik, bu nedenle devlet idaresi ile birlikte hukuk, eğitim, dil alanlarını da kapsar.

Bizim dinimiz en makul ve en tabii bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa tetabuk etmesi lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen mutabıktır.

Atatürk'ün din ve laiklik anlayışında, millet sevgisi ile birlikte dinine saygılı olma hasletini de görmekteyiz. Onun gerçekleştirdiği Türk İnkılâbında laiklik din aleyhtarlığı şeklinde değil, toplum hayatında din hürriyetinin, serbest düşüncenin güvenilir bir teminatı olarak düşünülmelidir (Yalçın, 1998: 589-590)."

"Milletimiz yüzyıllar boyunca devlet yönetiminde bu ilkenin uygulama alanı bulamamasının çok acılarını çekmiş; bu zararlarını görmüş, sonuç olarak çağdaş gelişme ve ilerlemesi geri kalmıştı. Bu bakımdan Atatürkçü düşünce, lâiklik ilkesini Türkiye Cumhuriyeti'nin ve çağdaş Türk toplumunun temel ilkelerinden biri olarak benimsemiştir."

2.1. Atatürk'ün laiklik anlayışının temel nitelikleri

- Din ve devlet işlerinin kesin olarak birbirinden ayrılması.
- Toplumda din, vicdan, mezhep, ibadet ve inanç özgürlüğünün sağlanması.
- Devletin resmi bir dininin bulunmaması.
- Devletin din ayrımı gözetmeden, dinler karşısında tarafsız kalması.
- Devletin din kurallarına bağlı kalarak yönetilmemesi.
- Toplumda akıl, bilim ve gerçeğin egemen olması.
- Dinin politikaya alet edilmemesi ve sömürülmemesi.

“Sonuç olarak denilebilir ki, Laikliği din düşmanlığı olarak görenler, bu kavrama ideolojik olarak yaklaşmaktadırlar. İnsanlığın, din hürriyetini elde edebilme, uğruna, asırlar boyunca yaşadıkları zulüm ve kısımlardan sonra ancak laik devlet düzeni ile bu hakkı elde ettikleri unutulmamalıdır.

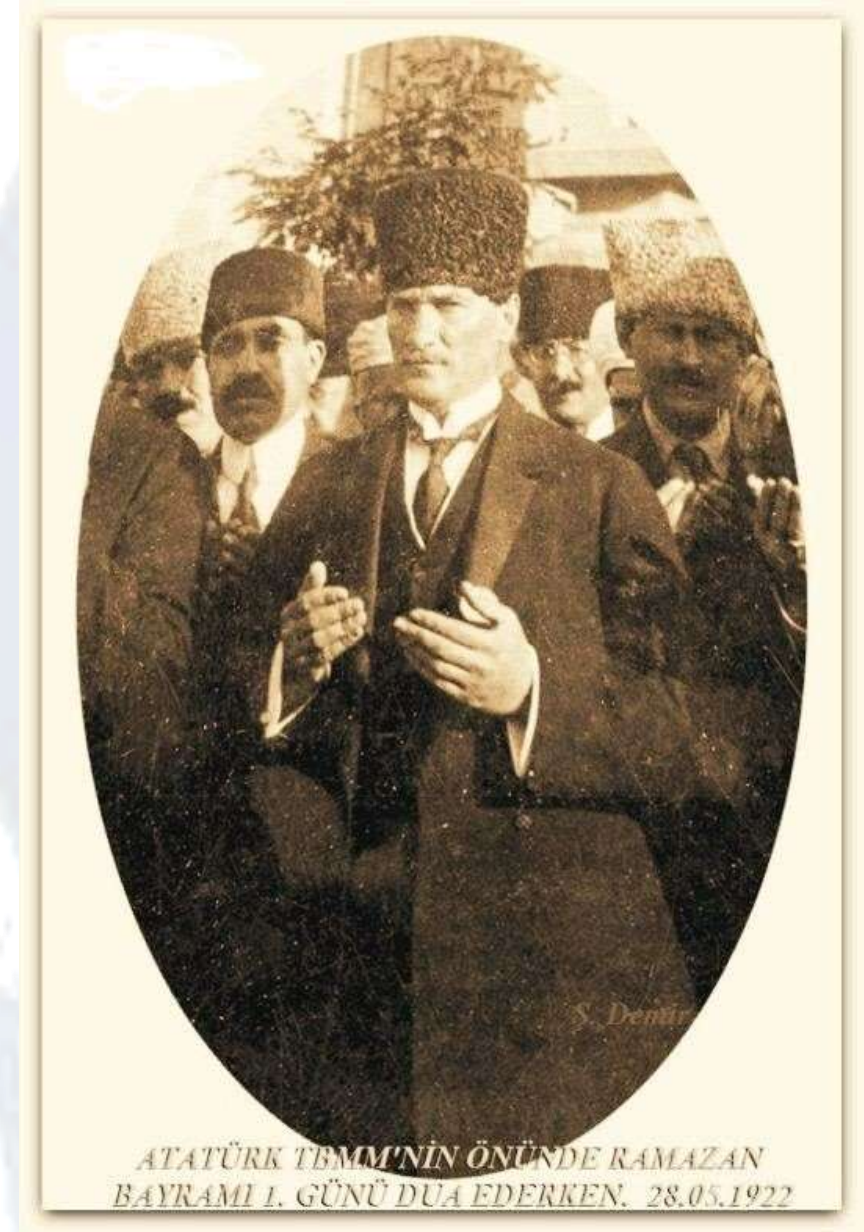
Türkiye’de laik düzene geçişle birlikte, hurafeler ve batıl itikatlar yüzünden bir ortaçağ toplumu konumunda kalan Türk Milleti, akla, ilme ve hürriyete dayanan modern bir toplum haline gelmiştir. Dolayısıyla Laiklik, millet olarak çağdaşlaşmanın ve bir arada barış içinde yaşayabilmenin ön şartıdır.”

LAİKLİK İLKESİ

2.2. Laiklik İlkesi Amacıyla Gerçekleştirilen Atatürk İnkılapları

- Saltanatın kaldırılması
- Cumhuriyetin ilanı
- Halifeliğin kaldırılması
- Şeriye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılması
- Tevhid-i Tedrisat kanunu
- Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
- Medeni Kanunun kabulü
- Şapka inkılabının yapılması
- 1924 Anayasasından Devletin dini İslam'dır maddesinin çıkarılması.
- 1924 Anayasasına laiklik ilkesinin girmesi
- Milletvekillerinin yemin şeklinin değiştirilmesi
- Maarif Teşkilatı hakkındaki kanunun kabulü
- Medreselerin kapatılması
- Kılık Kıyafet Kanununun kabulü

3. İNKILAPÇILIK

Arapça olan inkılâp kelimesi kalp kökünden gelmekte ve değişme, bir halden başka hale geçme, dönüşme anlamı taşımaktadır. İnkılâp kelimesi Devrim ile eş anlamlı olup, toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklikler, dönüşüm anlamına gelmektedir.

Ama en genel tanımıyla inkılâp ya da devrim; var olan siyasal, ekonomik ve toplumsal yapının kısa zamanda, zorla ve tümüyle yıkılarak, yerine, yeni bir yapının, yeni bir düzenin oluşturulması olarak ifade edilir.

“İnkılâp hareketleri genel olarak üç aşamada gerçekleşir.

- 1- Fikri aşama, aydınların, yazarların, filozofların fikirlerinin toplum bilincinde kavranması aşamasıdır.
- 2- Fikri aşama sonrası gelen aksiyon safhasıdır. Yani değişiklik fikirlerinin halka mal olması sonrası mevcut sistemin geniş bir halk hareketi ile yıkılmasıdır.

Başka bir ifade ile ihtilâl safhasıdır.

3- Yıkılan ve bozulan düzenin yerine halka beklentilerine cevap verebilecek yeni bir sistemin kurulmasıdır. Yani inkılâbın gerçekleşmesidir. Burada önemli olan inkılâbın getirmiş olduğu değer yargılarının toplum vicdanında yer etmesi gerekir. Aksi takdirde inkılâbın yaşaması mümkün değildir.”

“Atatürk bu amaçla; "Efendiler, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asri ve bütün mana ve eşkali ile medeni bir heyeti ictimaiyye haline isal etmektir." diyerek Türk Devleti'nin ve Türk toplumunun medeni ve insani yaşayışının gereği, meydana gelen yeni düzenin korunmasını lüzumlu görmüştür.

Türk inkılâbını "Türk milletini son asırlarda geri bırakmış müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müessese koymuş olmak" şekliyle tarif eden Atatürklün inkılâpçılık anlayışı söz konusu müesseseleri korumak ve savunmaktır.

Toplumsal gelişmelerin sonucu, toplumsal ihtiyaçları karşılayan kurallar konulurken, bilimsel arayış, bilimin ışığı altında gelişmeleri değerlendirme, Türk İnkılâbının, inkılâpçılık anlayışının bir gereğidir

Atatürklün inkılâpçılık anlayışının ardında dünya kültür ve medeniyetinden, Türk halkını yararlandırma çabası yatıyordu. Ancak Türk İnkılâbı daima Türk'ün karşısına çıkan ihtiyaçlardan doğması nedeni ile bu anlayışın kendisine mahsus bir özelliği vardır (Yalçın, 1998: 590-591).”

“Türk inkılâbı zor şartlar altında başlamış ve başarıya ulaşmasında üç büyük engeli aşmak zorunda kalmıştır. Birincisi; Türkiye'yi işgal eden güç emperyalist güçlerden ülkeyi kurtarmak gerekiyordu. İkincisi; fonksiyonunu yitirmiş olan kurumları yıkmak ve bunların yerine çağdaş dünya ihtiyaçlarını karşılayacak yeni kurumlar getirmek. İşte Türk inkılâbı bu güçlüklerin aşılması sonucunda kurulmuştur. Türk inkılâbı, siyasi toplumun temelini ümmet esasından millet esasına çevirmiş, aynı zamanda da siyasi iktidar olarak, kişisel egemenliğe son vererek millet egemenliğini ilan etmiş, hem dine bağlı (teokratik) devlet yapısının üzerine laik devlet yapısını geçirmiş, hem modernleşme ile gelenekçilik arasında bocalamakta olan bir toplumu bu ikilikten kurtararak Türkiye'nin yüzünü geri dönülmez bir şekilde batı medeniyetine döndürmüştür. Bütün bunlar, yirmi yıldan kısa bir süre içinde olmuştur.

Çok köklü bu değişimleri kısa zamanda gerçekleştiren Türk inkılâbı, daima milli egemenliği temsil eden bir meclisin kararlarına dayanılarak yürütmeye çalışmıştır. Hukuki şekillere uyma ve hukukun üstünlüğüne önem verme, Türk inkılâbını, sokağın, şiddetin, kanlı ayaklanmaların hakim olduğu ihtilallerden ayıran bir özelliktir.

Atatürk'ün önderliğinde Türkiye'de çağdaşlaşma atılımlarının gerçekleştirildiği dönemde, Avrupa'nın birçok ülkesinde tarihin en koyu totaliter diktatörlükleri hüküm sürüyordu. Atatürk, totaliter ideolojilerin temelden yanlış olduğunu görmüştür.”

“Atatürk yukarıda saymaya çalıştığımız bu köklü değişimleri 5 Kasım 1925 tarihli bir konuşmasında şöyle ifade etmişti: “Türk inkılâbı nedir? Bu inkılâp, kelimesinin ilk anda işaret ettiği ihtilâl manasından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bu günkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri ortadan kaldıran, en gelişmiş tarz olmuştur.”

“Millet, uluslararası genel mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini, bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır.

Netice olarak millet saydığımız değişiklik ve inkılâpların ancak, dünyevi ihtiyaçlardan mülhem ve ihtiyacın değişme ve gelişmeyle mütemadiyen değişme ve gelişmesi esas olan dünyevi zihniyeti hayatı boyunca devam edecek bir idare saymıştır.

Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikler herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır.”

Atatürk bir başka konuşmasında ise “...inkılâp var olan müesseseleri zorla değiştirmektir. Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak, yerlerine milletin en yüksek medeni gereklerine göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseleri koymuş olmaktadır” der.

Atatürk'ün, yukarıdaki sözlerinden de anlaşılacağı gibi, Ona göre inkılâp her hal ve şart içinde bir ilericilik, yenileşmek ve bir çağdaşlaşmaktır. Çağın gerisinde kalmış müesseseleri ortadan kaldırmaktır. Bunları yaparken de ilhamı milletten almış ve çağdaş temellere dayandırmıştır. Nitekim başka bir konuşmasında da

“Ben şimdiye kadar millet ve memleket hayrına ne gibi hamleler, inkılâplar yapmış isem hep, halkıma temas ederek, onların ahlaka ve muhabbetlerinden gösterdikleri samimiyetten kuvvet, ilham alarak yaptım” demektedir.

Görüldüğü gibi Atatürk, yaptığı inkılâpların ilhamını daima milletten almıştır.

Ayrıca ona göre hakiki inkılâpçılar halkının vicdanlarındaki gerçek eğilimlere nüfuz etmesini bilenlerdir. Taklitçiliğin de karşısında olan Atatürk, hiçbir millet başka bir milleti taklit edemez ve etmemelidir, aksi takdirde; bunun sonucu o millet için hüsrân olur demektedir. Bir millet için iyi olan bir icraat bir başka millet için felaket olabilir. Çünkü sosyal bünyeler arasında daima fark vardır. İşte onun içindir ki, Atatürk Türk milletine yol gösterirken, dünyanın her türlü ilminden, keşiflerinden ve ilerlemelerinden yararlanalım, lakin unutmayalım ki asıl temeli kendi içimizden çıkarmak zorundayız demektedir.

Atatürk'ün İnkılâpçılıktaki temel hedeflerinden biri de insanların düşünce yapılarını değiştirmek olmuştur. Zira eskiyi yıkarak yerine milletin en yüksek uygarlık gereklerine göre ilerlemesini sağlamak yeni kurumları yaşatacak yeni bir insan da gerekiyordu. Bunun içindir ki Atatürk, en hakiki mürşidin ilim olduğunu düşüncelerde yerleştirmeye çalışmıştır.

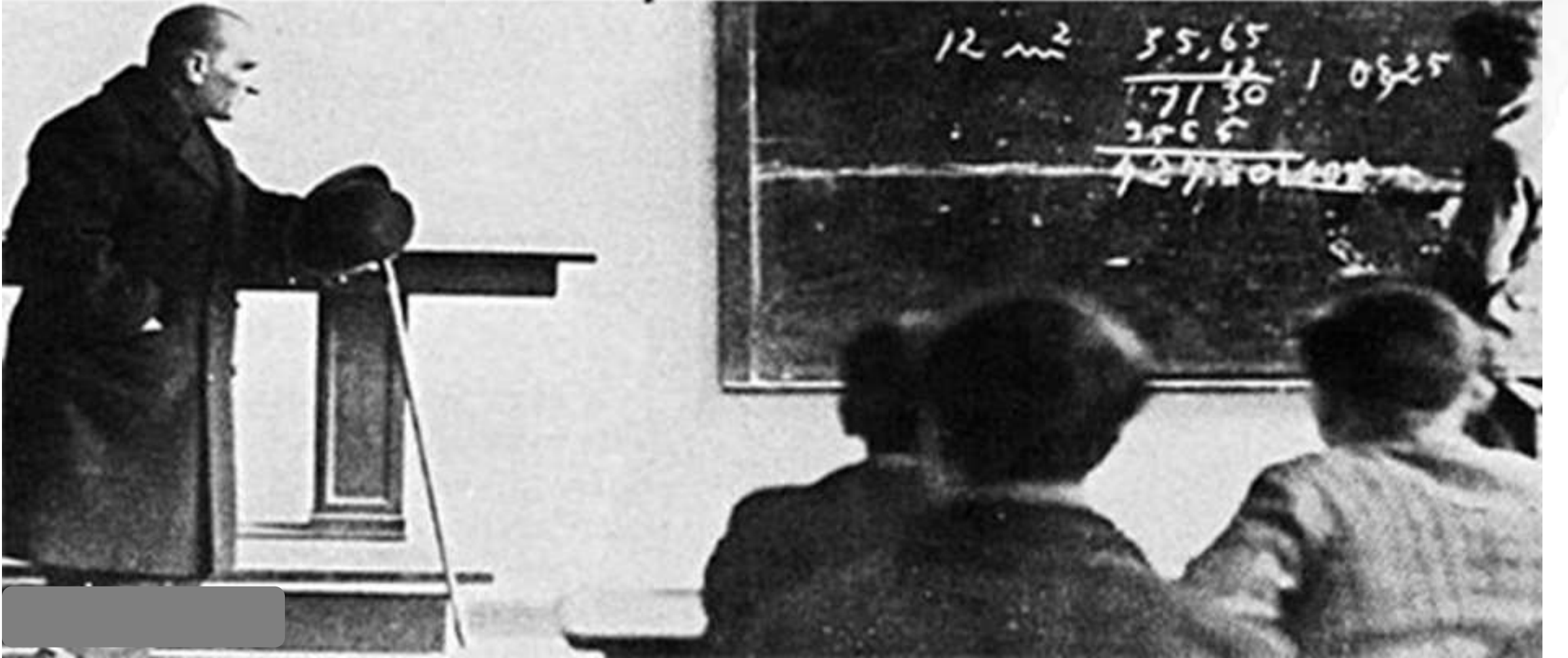
Atatürk inkılâplarındaki başarısında milletle bütünleşmesi yanında rol oynayan başka bir faktörde onun inkılâpları gerçekleştiren kullanmış olduğu kendine özgü metotlarıdır. Her şeyden önce Atatürk, inkılâpları gerçekleştiren doktrinci olmayan, faydacı bir yol izlemiştir. Devletçilik anlayışı buna en açık örnektir. Bilindiği gibi Devletçilik politikası dünyadaki mevcut sistemlerden birinin kopyası değil, Türkiye'nin şartlarından çıkmış Türkiye'ye özgü bir uygulamadır.

Atatürk inkılâplarının diğer bir özelliği de zor ile değil ikna yoluyla gerçekleştirmiş olmasıdır. Mesela şapka inkılâbı esnasında Atatürk başında şapka ile Kastamonu'ya geziye çıkmış, halka fes yerine şapka giyilmesinin lüzum ve faydalarını anlatmıştı. Şapka kanunu ancak bu geziden üç ay sonra, halkın çoğunluğu ikna edildikten sonra çıkarılmıştır.

Atatürk'ün inkılâplarının üçüncü bir özelliği de deneme-yanılma yoluyla doğruyu bulma yöntemini uygulamış olmasıdır. Nitekim dil inkılâbında 1933 yıllarında önceki uygulamalarından farklı olarak daha ılımlı bir yol izlemiştir."

İnkılâpçılık sürekli yenileşmeyi ifade etmektedir. Dünyadaki teknolojik gelişmelerin dışında kalan ve hatta bu gelişmelere üretim anlamında katkı sağlamayan toplumların gelecekleri karanlıktır. Dünya da söz sahibi olabilmek için Atatürk'ün ifade ettiği gibi çağdaş uygarlıklar düzeyine çıkabilmek için sürekli yenileşme idealinden vazgeçilmemelidir. Bunun için de tüketen değil, üreten bir toplum yapısı oluşturulmalıdır.

İnkılapçılık ilkesi

3.1. İnkılapçılık İlkesi Amacıyla Gerçekleştirilen Atatürk İnkıapları

- Şapka Kanununun çıkarılması
- Kılık-Kıyafette yapılan değişiklikler
- Latin Alfabesinin kabulü
- Latin Rakamlarının kabulü
- Takvim, saat, ağırlık ve uzunluk ölçülerinin değiştirilmesi
- Hafta tatilinin Cuma gününden Pazar gününe alınması

“Atatürk ilkeleri, (Milliyetçilik, Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılâpçılık) Türk İnkılâbının içinden doğmuş, gerek anlamları ve gerekse amaçları bakımından birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini tamamlayan Atatürk inkılâplarına temel teşkil eden fikir ve düşüncelerdir.

Bununla beraber, bu ilkeleri destekleyen, besleyen ve onlara uygulanma yolunu açan ve Atatürkçü düşünce sisteminin temel özellikleri olan ilkeler (Millî Birlik ve Beraberlik, Millî Bağımsızlık, Millî Egemenlik, Yurtta Barış Dünyada Barış, Akılcılık – Bilimsellik, Çağdaşlık, Ekonomik Kalkınma) de vardır ki genellikle bunlara Bütünleyici İlkeler adı verilir

4.1.1. Millî Egemenlik

Millî Egemenliğin çok kısa olarak anlamı şudur: Egemenliğin tek, meşru kaynağı ve sahibi millettir. Yöneticiler ancak egemenliği kullanmak yetkisine sahip olabilirler. Böyle olunca da egemenlik ancak milletin temsilcileri marifetiyle kullanabilirler. Böylece millî egemenlik, millî temsil ilkesiyle birleşmiş olur.

4.1.2. Özgürlük Ve Bağımsızlık

"Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir" diyen Atatürk, yeni devletin kurulmasında bu düşüncesinden güç almıştır. Özgürlük, hem devlet hem de vatandaşlar için söz konusudur. Devletin özgürlüğü, bağımsızlığı demektir. Bağımsız olmak, başka bir devletin güdümüne girmemek, diğer devletlerle birlikte oluşan topluluklarda, Millî çıkarların gerektirdiği biçimde davranabilmektir.

Tam bağımsızlık ruhu ise, Kuvayı Millîye Ruhudur. Mustafa Kemal Millî mücadele hareketini bu ruhla başlatmıştır. Nitekim 1919 Amasya Bildirisi ile ilan olunan, "Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" parolası, Erzurum ve Sivas Kongrelerinden geçerek, 23 Nisan 1920'de kurulan TBMM'nin ve yeni kurulan devletin temel dayanağı olmuştur.

Tam bağımsızlık, Atatürk'ün ve Atatürkçülüğün en önemli esaslarından biridir. Zira Millî mücadele adını verdiğimiz büyük savaş, her şeyden önce bu ilkenin gerçekleşmesi için yapılmış ve sonunda başarıya ulaşılmıştır. Bağımsızlığına kastedilen Türk milleti varlığını devam ettirebilmesi için Millî mücadelenin parolası olan Mustafa Kemal'in "ya istiklal ya ölüm" sözüne sarılmıştır. Millî mücadelenin amacı, sadece düşmanı Türk topraklarından atmak değil Atatürk'ün sözlerinde gerçek anlamını bulan tam bağımsızlığı sağlamaktır.

Atatürk'ün temel ilkeleri arasındaki tutarlı bütünsellik, Bütünleyici ilkelerde de vardır. Tam bağımsızlık ancak millî egemenlikle korunabilir, Millî Birlik ve Beraberlik ilkesi de, millî egemenliğin nasıl korunacağıının anahtarıdır.

Millî birlik ve beraberlik kavramı Atatürk'ün her zaman ön planda tuttuğu bir esas olmuştur. Bunun en iyi yansımasını Milliyetçilik ilkesinde görmek mümkündür. Bilindiği üzere Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışının en önemli özelliklerinden biri, birleştirici ve Millî birliği temin edici nitelikte oluşudur. Atatürk'e göre "Millet dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve içtimai heyettir." "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir." Şeklinde de ifade ettiği gibi Atatürkçülüğün birlik ve beraberlik yaratma hususundaki ilk temel ilkesi Milliyetçilik ilkesi olmuştur.

Atatürk'ün millî bağa ve onun unsurlarına verdiği önemi, "Türk Milletinin yönetiminde ve korunmasında millî birlik, millî duygu, millî kültür en yüksekte göz diktiğimiz ülküdür" şeklindeki sözleriyle de açıkça ifade etmiştir.

Engin bir millet sevgisi ve aşkı üzerine kurulan Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışı millî birlik ve bütünlüğün korunması, millî bilinç ve benliğin geliştirilmesini amaç tutup, sorunlara millet ve ülke açısından bakmıştır. Bugünün Türkiye'sinde belki de üzerine en çok titrememiz gereken kavram 'Millî Birlik ve Beraberliğimizdir'.

4.1.4. Akıl ve Bilim

Atatürk'ün en büyük özelliklerinden biri de bilimsel, akılcı ve gerçekçi bir düşünceyi Türk toplumunun bütün alanlarına egemen kılmak çabası olmuştur. Atatürk insan aklına çok değer verirdi. Atatürk'ün kendi ifadesine göre " Akıl ve mantığın halledemeyeceği mesele yoktur". Bu ifade Atatürk'ün tüm yaşamı boyunca temel hayat felsefesi olmuştur. Akılcılığı sonucu batı felsefesini araştırıp incelemiştir. Akılcılığın zorunlu sonucu bilimselliktir. Bilimler, akıl yolu ile yapılan zihinsel çalışmalardan çıkar. Akıl ve Bilim her türlü gelişmenin kaynağıdır.

İnsanın, akli ile gerçekleri anlama yeteneğine inanması olarak tanımlayabileceğimiz akılcılık, Atatürk'ün ve onun düşünce sistematığının en önemli özelliği ve belirlenen çağdaşlaşma gibi hedeflere ulaşabilmek için izlenen yol göstericisidir. Bunun anlamı ise Millî, milletlerarası sorunlara duygusal ve dogmatik açıdan, peşin hüküm ve kalıplarla değil, akılcı, bilimci ve faydacı bir yaklaşımla eğilmektir. Atatürk'ün ve gerçekleştirdiği bütün eserlerin temelinde sağlam bir düşünce, akıl ve hareket vardır. Atatürk "Akıl ve mantığın çözümleyemeyeceği mesele yoktur." sözleriyle bunu vurgulamaktadır. Atatürkçü düşünce, akılcılığa, bilim ve teknolojiye dayanarak Türk devlet hayatını, eğitim sistemini, fikir hayatını, ekonomik hayatını ve bunların değerlerini, hedeflerini, toplumsal ve hukuki yapısını, yönetim esaslarını tespit etmiştir.

Atatürk, geleceğin Türkiye'sini ve Cumhuriyeti sağlam temellere oturtmak ve daima ileriye, yeniye ve güzele gidişini sağlamak için akıl ve mantık kuralları çerçevesinde hareket etmiş, bağnazlığa, boş inançlara karşı çıkarak, çağdaş Türkiye'nin kurulmasını ve gelişmesini sağlamıştır. "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlmin ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, delalettir" diyen Atatürk, "Ben, manevi miras olarak hiç bir ayet, hiç bir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, ilim ve akıldır. Benim Türk Milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar". İlim ve akılcılık hem Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin temel ilke ve dayanaklarından biri, hem de bütün Atatürk İlkelerinin doğru yorumlanıp değerlendirilmesinde göz önünde tutulması gereken bir yöntemdir.

Yüce Önder'in hiçbir zaman dogmatik bir lider olmadığını, her zaman Türk insanını akılcı ve bilimsel yola yönlendirdiğini şu sözlerinde açık bir şekilde dile getirmiştir; Ben manevi miras olarak hiçbir nass-ı kat'i, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış düstur bırakmıyorum. Benim manevi mirasım ilim ve akıldır... Bundan sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde, akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar".

4.1.5. Çağdaşlaşma

Atatürk, çağının değişim gereklerini çok iyi anlamış, makro bir dönüşüm projesini gerçekleştirmiştir. Türk ulusu, çağdaşlaşma sürecinde sanayi toplumunun akıl ve bilime dayalı bilim felsefesini ve onun bütün gereklerini Atatürk'ün dönüşümüyle alıp gerçekleştirebilmiştir.

Atatürk, Türkiye'nin çağdaşlaşması için bilimin kılavuzluğunu temel almış ve bunu kitlelere aktarmıştır. Nitekim büyük zaferden üç ay sonra Bursa'da öğretmenlere şöyle seslenecektir: "Gözlerimizi kapayıp soyut yaşadığımızı varsayamayız. Ülkemizi bir çember içine alıp dünyayla ilgisiz yaşayamayız. Tersine ileri, uygar bir ulus olarak uygarlık alanının üzerinde yaşayacağız. Bu yaşantı ancak bilimle olur. Bilim neredeyse oradan alacağız ve her ulus bireyinin kafasına koyacağız. Bilim için bağıl ve koşul yoktur. Milletimizin siyasal ve toplumsal yaşamında, ulusumuzun düşünsel eğitiminde de kılavuzumuz bilim olacaktır." 22 Eylül 1924'te Samsun'da öğretmenlere seslenirken "Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için, en gerçek yol gösterici bilimdir. Bilimin dışında yol gösterici aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, sapkınlıktır..." diyerek bu konudaki düşüncelerini en açık ve kesin biçimde ortaya koyan Atatürk, Onuncu Yıl Söylevi'nde de "Türk ulusunun yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale deneysel bilimdir." sözleriyle Türk çağdaşlaşmasının dinamiklerini hiçbir tartışmaya yer vermeyecek biçimde belirtmiştir.

Atatürk, uygarlığı bir milletin devlet hayatında, fikir hayatında ve ekonomik hayatta gösterdiği ilerlemenin bileşkesi olarak tanımlamaktadır ve şöyle demektedir. "Milletimizin hedefi, bütün dünyada tam anlamı ile medeni bir sosyal toplum olmaktır... Dünyada her kavmin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle uyumludur... Medeniyet yolunda yürümek ve başarılı olmak, hayatın şartıdır..." Atatürk ilke ve inkılâpları, Türk çağdaşlaşma hareketinin en önemli unsurunu, bir diğer ifade ile bu hamlenin itici gücünü oluşturmaktadır. Nitekim Atatürk bu konuda "Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını her bakımdan uygar bir toplum haline getirmektir" demektedir. Ayrıca Atatürk, "Türkiye Cumhuriyetinin payidar olması için çağdaş medeniyetin bir ortağı, bir parçası haline gelmek bin bir fedakârlıkla sağlanan bağımsızlığın muhafazası için şarttır" diyerek, Millî bağımsızlığın elde edildikten sonra ancak çağdaşlaşarak korunabileceğini ifade etmektedir. İşte bu çerçevede Millî Mücadeleden sonra Türkiye'yi kaldırmak, Türk Milletinin hakkı olan uygar düzeye ulaştırmak, genç Cumhuriyetin "var olma savaşı" nda en hayati konuyu teşkil ediyordu. Atatürk önderliğinde başlatılan Türk çağdaşlaşması, herhangi bir dış baskıdan kaynaklanmadığı gibi, tam aksine "batıya rağmen batılaşmak" şeklinde vücut bulmuştur.

Türk çağdaşlaşması, tarihin derinliklerinden inen tecrübelerin ve Türk toplumunun beklentileri ve ülkenin ihtiyaçları ışığında şekillenmiştir. Zira Türk milleti tarihin çok eski devirlerinden itibaren büyük uygarlıklar kurmuş, insanlığa büyük hizmetler yapmasına rağmen, son asırlarda siyasi ve toplumsal etkenler, engeller nedeniyle batıdan geri kalmıştı. Türk çağdaşlaşma atılımıyla Türk'ün uygar niteliği tekrar harekete geçiriliyordu. Nitekim ulu önder onuncu yıl söylevinde; "Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş uygar vasfı ve büyük uygar kabiliyeti bundan sonraki gelişmesiyle geleceğin yüksek uygarlık ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır." derken çağdaşlaşma hamlesinin Millî yönünü, bütün açıklığı ve inancıyla dile getiriyordu. Yine Atatürk, "Türkiye Cumhuriyeti halkı; fikriyle, zihniyetiyle medeni olduğunu ispat etmek ve göstermek mecburiyetindedir. Medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı aile hayatıyla, yaşayış şekliyle medeni olduğunu göstermek mecburiyetindedir.

4.1.6. Yurtta Barış Dünyada Barış

Yurtta barış, Millî birlik ve beraberliğin sonucudur. Vatandaşlar birbirlerini kırmadan, birbirlerinin hak ve özgürlüklerine saygı duyarak yaşamalıdır. Bu, memlekette esenliği sağlar ve aslında gelişmenin, kalkınmanın ve demokrasinin de en önemli şartlarındanıdır.

Cihanda barış ise, devletlerin aralarındaki çekişmeleri, çeşitli anlaşmazlıkları görüşerek, anlaşarak çözümlenmeleridir, insanlık ideali ancak böyle gerçekleşebilir. Devletlerarası savaşlar sadece acı, kan, gözyaşı ve felâketler getirir, kazananlar da pek çok şeylerini yitirmiş olurlar, öyleyse ancak ve ancak son çare olarak savaşa gidilmelidir. Esas olan savaş değil, barıştır. Atatürk, Lozan Antlaşmasından sonra pek çok sorunu barış yolu ile çözümlenmiştir.

Atatürk bir asker olduğu halde mümkün olduğu kadar savaşın dışında kalmak isterdi. Şu sözlerinin derin anlamı vardır: "Mutlaka şu ve bu sebepler için, milleti savaşa sürüklemek taraftarı değilim. Savaş zorunlu ve hayati olmalıdır. Gerçek kanaatim şudur: Milleti savaşa götürünce vicdanımda azap duymamalıyım, öldüreceğiz diyenlere karşı, ölmeyeceğiz diye savaşa girebiliriz. Lakin millet hayatı tehlikeye maruz kalmıyorsa savaş cinayettir". Bu sözler, dahi bir askerin savaşın ne zaman yapılabileceğini gösteren bir ölçüsüdür.

Atatürk, barış idealini Türk dünyası için değil bütün insanlık için gerçekleştirmiş ve dünya barışının en büyük savunucusu ve koruyucusu olmuştur. Olağanüstü bir inkılâpçı olan Atatürk Sömürgecilik ve emperyalizme karşı çıkmış ve dünya ulusları arasındaki karşılıklı anlayışın ve sürekli barışın öncülüğünü yapmış, bütün hayatı boyunca insanlar arasında hiçbir renk, din, ırk ayrımı gözetmeyen bir uyum ve işbirliği içinde insan haklarına saygılı bir lider olmuştur. O; "Biz kimsenin düşmanı değiliz! Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanınız" ifadesi ile bunu kanıtlamıştır.

Sömürgeciliğin yeryüzünden er geç silineceğini belirten ve "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesiyle geleceğe ışık tutan Atatürk, çağının ilerisinde bir liderdi. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) doğumunun 100. Yıldönümünde Atatürk'ü anma kararı alırken şöyle diyordu: "Kemal Atatürk, dünya milletleri arasında devamlı barış ülküsünün ve karşılıklı anlayış ruhunun olağanüstü bir öncüsüdür. Bütün hayatı boyunca insanlar arasında hiçbir renk, dil ve ırk ayrımı tanımayan bir ahenk ve işbirliği çağının açılması uğrunda çalışmıştır."

1938 yılında Milletler Cemiyeti Atatürk hakkında; "Barışın Dahi Hizmetçisi" deyimini kullanarak uluslararası barışa yaptığı hizmetleri anlatmıştır. Atatürk uluslararası barışın devamlı ve kalıcı olmasını istemiş ve şu sözleri söylemiştir: "Eğer devamlı barış isteniyorsa insanların, insan kütlelerinin durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı açık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak biçimde eğitilmelidirler."

Türk Milleti Atatürk'ten bu yana tarihinde en uzun barış dönemini yaşadı. Kalkınmasını barış içinde sürdürmeye çalıştı. 1923 ile 1937 yılları arasında tam 26 dostluk antlaşması imzaladı. Bunlarla karşılıklı ilişkiler dostluk üzerine kuruldu. Barış için atılan bu adımlar Türkiye Cumhuriyeti Devletinin çağdaşlaşmasında etkili olmuş ve Türkiye'ye huzur ortamını sağlamıştır. Bu ortam ulu önder Atatürk'ün başlattığı ve en iyi uygulattığı "Yurtta barış cihanda barış" ilkesi çerçevesinde gerçekleşmiştir (Doğan, 2016: 323-328)."

*Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek
değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı
anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir.*

K. Atatürk

- Afet İnan, **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, TTK Basımevi, Ankara,
- Afet İnan, **Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları**, AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi, 3. Baskı, Ankara, 2015
- Ahmet Mumcu, Ergun Özbudun, Turhan Feyzioğlu, Yüksel Ülgen, İ. Agâh Çubukçu, **Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Atatürkçülük (Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri)**, YÖK Yayınları, Yayın No: 5, Ankara, 1987
- Ahmet Mumcu, **Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi II**, Eskişehir 1997
- Atatürk, Mustafa Kemal, **Nutuk**, 30. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2017
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006
- Azmi Özcan, Milliyetçilik, <https://islamansiklopedisi.org.tr/milliyetcilik>
- Durmuş Yalçın ve diğerleri, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2016
- E. Semih Yalçın, "Atatürk İlkeleri Ve Atatürkçü Çağdaş Düşünce Yapısı.", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.XIV,S.41,Ankara,1998, www.atam.gov.tr/pdf
- Hamza Eroğlu, **Atatürk ve Cumhuriyet**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2014
- Hamza Eroğlu, **Türk İnkılâp Tarihi**, Ankara 1990,
- İhsan Pekel, **Atatürk'ü Anlamak ve Anmak-I**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005
- İhsan Pekel, **Atatürk'ü Anlamak ve Anmak-II**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005
- İsrafil Kurtcephe, Aydın Beden, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Alp Yayın evi, 2. Baskı, Ankara, 2007
- Mehmet Saray, **Atatürk'ün Türklük ve Milliyetçilik Anlayışı**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2012
- Orhan Doğan, **Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi**, 6. Baskı, Ankara 2016
- Peyami Safa, **Türk İnkılabına Bakışlar**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010
- Sait Dinç, **Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi**, Nobel Kitabevi Yayınları,Adana 2004
- Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi**,
- Turhan Feyzioğlu, **Atatürk Yolu**, 3. Baskı, Ankara, 1995
- Turhan Feyzioğlu, "Türk İnkılabının Temel Taşı Laiklik", **Atatürk Yolu**, 3. Baskı, Ankara, 1995
- Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, 4. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2016
- Yusuf Sarıнай, **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990

<https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Ahmet-MUMCU-Cumhuriyetin-%c4%b0lk-D%c3%b6nemlerinde-L%c3%a2iklik.pdf>

<https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/E.-Semih-YAL%c3%87IN-Atat%c3%bcrk-%c4%b0lkeleri-ve-Atat%c3%bcrk%c3%a7%c3%bc-%c3%87a%c4%9fda%c5%9f-D%c3%bc%c5%9f%c3%bcnce-Yap%c4%b1s%c4%b1.pdf>

<http://www.ait.hacettepe.edu.tr/egitim/ait203204/II10.pdf>

<http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/ati2.pdf>

<https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/TAR202U/ebook/TAR202U-13V4S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf>

<https://www.atam.gov.tr/duyurular/milliyetcilik>

<https://www.atam.gov.tr/duyurular/laiklik>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/milliyetcilik>

6. HAFTALIK KONU DEĞERLENDİRME SORULARI

1	Atatürkçü Düşünce Sistemini ve dayandığı temel ve bütünleyici ilkelerini yazınız, “Devletçilik” ilkesini açıklayınız?
2	Atatürk’ün “Laiklik” ilkesini açıklayınız?
3	Atatürk’ün bütünleyici ilkelerini yazınız ve kısaca açıklayınız?
4	Atatürk’ün altı temel ilkesi aynı değerde midir açıklayınız?

6. HAFTALIK KONU DEĞERLENDİRME SORULARI

5	Atatürk'ün temel ilkelerinin uygulama esasları hakkında bilgi veriniz?
6	
7	
8	